MERKINĖS KRAŠTO MUZIEJUS

MERKINĖS KRAŠTO MUZIEJAUS 2024 M. VEIKLOS ATASKAITA

1. BENDROJI DALIS

Merkinės krašto muziejus (toliau – Muziejus) yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, kaupianti, sauganti, tirianti, eksponuojanti, konservuojanti, restauruojanti ir populiarinanti regioninės svarbos materialines ir dvasines kultūros vertybes bei meno objektus, vykdanti muziejų veiklą ir užtikrinanti valstybinių muziejininkystės programų ir Varėnos rajono savivaldybės sprendimų muziejų klausimais įgyvendinimą rajone.

Savo veiklą Muziejus grindžia nuostatais, patvirtintais Varėnos rajono savivaldybės tarybos 2023 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu Nr. T-X-105 „Dėl Merkinės krašto muziejaus nuostatų patvirtinimo“ ir kasmet tvirtinamais veiklos planais.

Muziejaus buveinė – S. Dariaus ir S. Girėno a. 1, Merkinės mstl., Merkinės sen., 65336 Varėnos r. sav., tel. 8 310 39 136, el. p. muziejusmerkine@gmail.com

Muziejus turi tris struktūrinius padalinius: Vinco Krėvės-Mickevičiaus memorialinį muziejų (adresas: V. Krėvės g. 3, Subartonių k., Merkinės sen., 65332 Varėnos r. sav.); Perlojos istorijos muziejų (adresas: Perliaus g. 22, Perlojos k., Varėnos sen., 65372 Varėnos r. sav.); Dainavos apygardos partizanų memorialinį muziejų (adresas: Seinų g. 8A, Merkinės mstl., Merkinės sen., 65338 Varėnos r. sav.) su Memorialu Dainavos apygardos partizanams atminti (adresas: Mokyklos g. 7, Merkinės mstl., Merkinės sen., 65338 Varėnos r. sav.).

Muziejuje patvirtinti 7 etatai. Dirbo 7 darbuotojai, iš jų – 1 administracijos, 4 – muziejininkai ir 2 pagalbinio personalo.

Muziejus atlieka šias funkcijas:

- teikia muziejų lankymo ir muziejinės edukacijos viešąsias paslaugas;
- kaupia ir saugo savivaldybės ir (ar) regiono, kurių teritorijoje veikia, kultūrą atspindinčias ir vietos bendruomenei reikšmingas muziejines vertybes;
- organizuoja ir tvarko sukauptų muziejinių vertybių apskaitą;
- vykdo sukauptų muziejinių vertybių konservavimą ir restauravimą Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo nustatyta tvarka;
- vykdo sukauptų muziejinių vertybių skaitmeninimą;
- vykdo muziejinės komunikacijos veiklas;
- įgyvendina muziejinės edukacijos veiklas, sudarančias sąlygas formaliajam ir neformaliajam švietimui;
- įgyvendina asmenims su negalia skirtas veiklas ir prie visuomenės psichosocialinės ir dvasinės gerovės kūrimo prisidedančias veiklas;

- savarankiškai ar bendradarbiaudami su mokslo ir studijų institucijomis, mokslinių tyrimų įstaigomis ar mokslininkais vykdo muziejaus rinkinių mokslinius ir kitus tyrimus;
- įgyvendina nacionalinius, tarptautinius, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų bendradarbiavimo programų finansavimo projektus muziejų plėtros, kultūros, turizmo, visuomenės psichosocialinės ir dvasinės gerovės srityse;
- dalyvauja Europos ir pasaulio muziejų tarptautinių tinklų veikloje, vykdo bendras veiklas su kitomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, veikiančiomis muziejų srityje;
- rengia metines veiklos ataskaitas ir teikia jas įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai;
- kultūros ministro nustatyta tvarka teikia statistinius duomenis apie muziejaus veiklą Kultūros ministerijai.

2024 m. Merkinės krašto muziejus sėkmingai vykdė jam steigėjo nustatytas funkcijas ir užduotis visose muziejaus veiklos srityse. Muziejų ir jo struktūrinius padalinius aplankė 7941 lankytojai (2023 m. – 5845, 2022 m. – 5835). Iš jų – 5785 apsilankė Merkinės krašto muziejuje, 1147 apsilankė V. Krėvės-Mickevičiaus memorialiniame muziejuje (2023 m. – 1379, 2022 m. – 1 760; 2021 m. – 1 359) ir 1009 Perlojos istorijos muziejuje (2023 m. – 797, 2022 m. – 306; 2021 m. – 171). Tarp lankytojų per 140 užsienio valstybių piliečių (2023 m. – 140, 2022 m. – 80). Aktyviai dalyvauta organizuojant Muziejaus ir Merkinės miestelio bendruomenės renginius, iškilmingai paminėtos V. Krėvės-Mickevičiaus 142-osios gimimo metinės. Itin aktyviai bendradarbiauta su kitais muziejais, švietimo įstaigomis, Lietuvos kariuomene bei Senovės dienų festivalio „Sąmanos“ organizatoriais. Didelio dėmesio Muziejaus veiklos sulaukė iš vietos ir nacionalinės žiniasklaidos, vykdyta šviečiamoji, edukacinė veikla. Pravesta 110 pažintinės ekskursijos ir edukaciniai užsiėmimai, iš jų 29 Subartonyse, 32 Perlojoje.

Buvo tęsiamas darbas eksponatų apskaitos srityje.

2. MUZIEJAUS RINKINIAI

Muziejuje ir toliau buvo vykdoma eksponatų apskaita. Iš viso saugomi 5 898 eksponatai. Pagrindiniame fonde saugomi 3978 eksponatai, pagalbiniame fonde – 1 920 eksponatų. Įsigytų ir suinventorizuotų 2024 m. eksponatų skaičius: pagrindiniame fonde 380 vnt., pagalbiniame fonde 0 vnt. Iš viso – 380 vnt. Eksponatų inventorizavimas per ataskaitinius metus: pagrindiniame fonde – 380 vnt.: raštijos rinkinys – 1 vnt., archeologijos rinkinys – 237 vnt., fotografijos rinkinys – 1 vnt., memorialiniai daiktai – 5 vnt. etnografijos rinkinys: 3 vnt., numizmatikos rinkinys: 130 vnt., bonistikos rinkinys: 3 vnt.

Per ataskaitinius metus nurašytų eksponatų nebuvo. Būtinų konservuoti ir restauruoti Muziejaus rinkiniuose saugomų eksponatų skaičius 25 vnt. Per ataskaitinius metus restauruota ir konservuota Muziejaus eksponatų nebuvo. Surašyti: 21 eksponatų priėmimo–perdavimo aktų.

3. EDUKACINĖ VEIKLA

Muziejus siūlo 16 edukacinių programas. Edukacinės programos ir ekskursijos:

- Merkinės krašto muziejuje: „Dingusio / atgimstančio miesto istorija. Senojo Merkinės miesto beieškant“, „Seniausia pietų Lietuvos bažnyčia. Pažintis su Merkinės bažnyčia“, „Merkinės štetlas. Žydų bendruomenės istorija ir palikimas“, „Carinės Rusijos represijų padariniai Merkinėje“; „Partizano dienoraštis“; „Merkinės mūšis 1945. Laisvės kovos Merkinės krašte“; „Vanago kovų takais“; „Veiklos patiems mažiausiems“.
- Perlojos istorijos muziejuje: „Perlojos paslaptys: išgirsti, pamatyti. Ekskursija Perlojos istorinės respublikos valdose“, „Perlojos bažnyčios paslaptys“; „Senovės šešėliai Perlojoje“.
- V. Krėvės Mickevičiaus memorialiniame muziejuje: „Skerdžiaus Lapino arbatos edukacija“; „Kiškio pyragas su Antanuku“; „Pasaka anūkams su močiute“; „Senas lagaminas pasakoja“; „Vinco Krėvės gyvenimo ir kūrybos kelias“.

4. PROJEKTINĖ VEIKLA

2024 m. Merkinės krašto muziejus parengė ir pateikė 4 paraiškas projektų finansavimui: 3 paraiškos Lietuvos kultūros tarybai (finansuoti 3 projektai) bei Centrinei projektų valdymo agentūrai (toliau CPVA).

- Svarbiausia teikta paraiška buvo CPVA dėl ***Istorinio Vazos namo atkūrimas ir kultūros turinio prieinamumo didinimas*** projekto įgyvendinimo. Projektas gavo finansavimą iš Europos regioninės plėtros fondo (708 333,00 Eur), taip pat buvo užtikrintas Varėnos rajono savivaldybės finansavimas (1 264 411,28 Eur). Numatoma bendra projekto vertė 1 972 744,28 Eur. Numatoma projekto įgyvendinimo trukmė – 3 metai. Planuojama suremontuoti visą pastatą, o jo I-II aukštuose įrengti patalpas, pritaikytas kultūrinei veiklai, įsigyti dalį reikalingos įrangos bei baldų. Bus sukurtos erdvės ekspozicijoms, edukacijoms, konferencijoms organizuoti, įrengtos kitų paskirčių erdvės, pritaikytos įvairių poreikių lankytojams, įskaitant universaliojo dizaino principo įgyvendinimą. Muziejuje įrengus keltuvą, lygias grindis be slenksčių, sutvarkius muziejaus aplinką bus pašalintos fizinės kliūtys judėjimui, todėl muziejus taps prieinamas įvairių poreikių

lankytojams, įskaitant neįgaliuosius, žmones su vaikų vežimėliais, vyresnio amžiaus žmones ar tuos, kurie naudoja ramentus ar vaikštynes. Tokiu būdu bus užtikrinta, kad visi lankytojai galėtų laisvai ir savarankiškai judėti muziejaus erdvėje. Bus sukurta aplinka, kurioje kiekvienas žmogus turės tokias pačias galimybes pasiekti ekspozicijas, nepriklausomai nuo savo fizinių gebėjimų. Lankytojams bus tinkamai pateikiama informacija, įrengiant garso instaliacijas, liečiamas eksponatų kopijas, vaizdo įrašus gestų kalba, video ekranus ekspozicijai, tikslinį objektų apšvietimą.

Projekto teikimo eigoje buvo aktyviai populiarinama pati projekto idėja. Vazos namo projektas ir finansavimo siekis pristatytas LR Kultūros ministerijoje (sausio 22 d.), dviejuose renginiuose Merkinės krašto muziejuje (2024 m. gegužės 4 d.) bei Alytaus regiono funkcinės zonos strategijos įgyvendinimo susitarimo pasirašyme (2024 m. gegužės 8 d.), taip pat LR Seimo Kultūros komitetui (2024 m. gegužės 15 d.), spaudai (BNS: Ieškoma lėšų atkurti istorinį namą Merkinėje, 2024 m. rugpjūčio 25 d.).

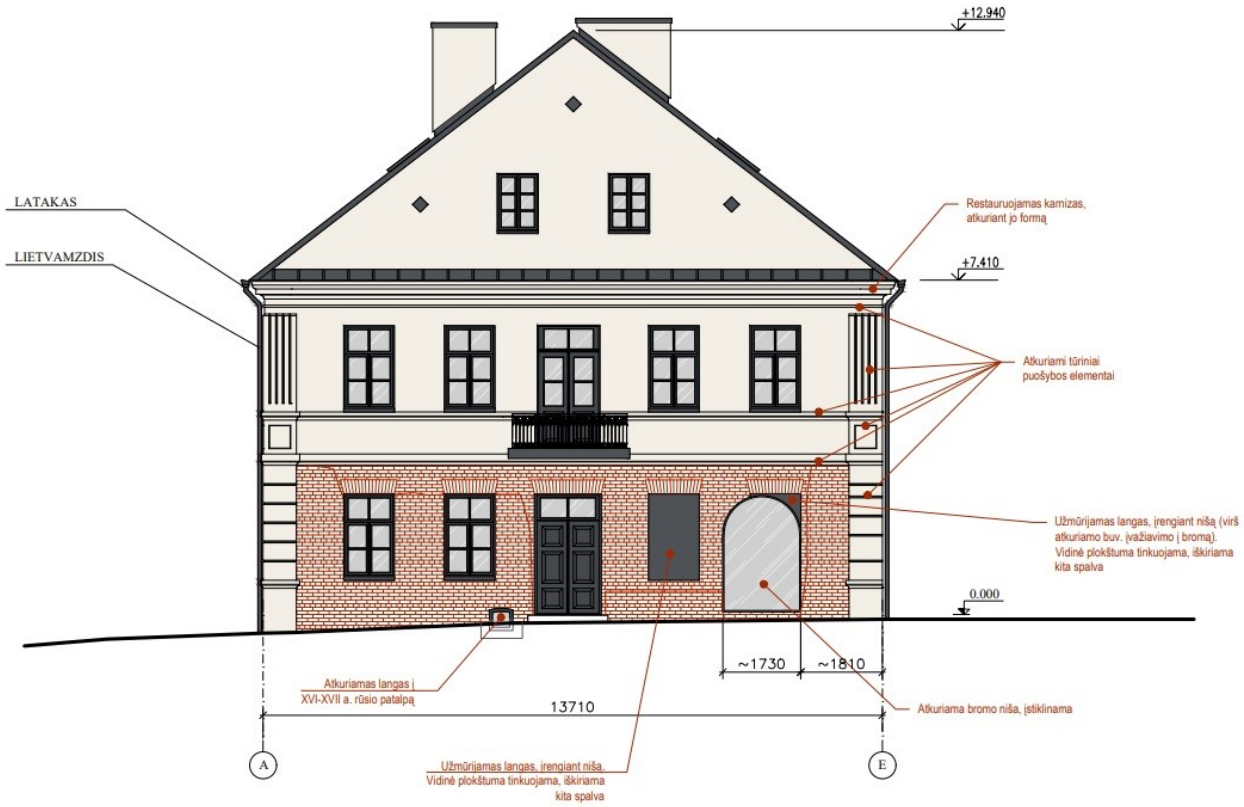

Vazos namo pagrindinio fasado projektas. UAB „Statprojektas“

- Projektas ***Interaktyvaus Merkinės miesto maketo sukūrimas***. Lietuvos kultūros tarybos (toliau LKT) skirtas finansavimas – 14000 Eur ir 2860,67 Eur skyrė Varėnos raj. savivaldybė. 2x2,5 m dydžio interaktyvus maketas pasakoja apie prarasto senojo Merkinės miesto raidą nuo seniausių laikų iki II Pasaulinio karo. Pasakojimo trukmė apie 13 minučių, paliečiant svarbiausius Merkinės raidos etapus, kurie dažnai susiję su valstybės raida. Projektas skirtas visoms amžiaus ir socialinėms grupėms, taip pat parengtas pasakojimas anglų kalba skirtas užsienio lankytojams. Makete pavaizduota per 200 miesto pastatų. Šis maketas muziejaus lankytojams leis geriau pažinti Merkinės istoriją, taps dar vienu atraktyviu muziejaus eksponatu, kur kartu su lankytojais bus galima aptarti Merkinės urbanistinę raidą, reljefą, čia praūžusius įvykius, Merkinę kūrusias ar čia pabuvojusias asmenybes. Gruodžio 15 d. Muziejuje įvyko maketo pristatymas, apie projektą paskelbta muziejaus svetainėje, socialiniuose tinkluose. Sulaukėme daug gerų atsiliepimų, Maketas turi ilgalaikę išliekamąją vertę, nes bus eksponuojamas muziejuje daugybę metų. Ateityje patį maketą ketiname įgarsinti ir kitomis kalbomis: italų, vokiečių, lenkų, taip pat vietine dzūkų tarme.

Merkinės miesto XVII–XVIII a. maketas

- Projektas ***Žygio gido „A. Ramanausko-Vanago laisvės kovų takais perleidimas“ ir žygio trasos tobulinimas***. Gautas finansavimas: LKT skirtas finansavimas – 2500 Eur. Merkinės krašto muziejaus finansinis indėlis 2500 Eur. Projektu buvo siekta užtikrinti, kad esamas maršrutas Merkinė-Kasčiūnai-Merkinė A. Ramanausko-Vanago kovų keliais ir toliau funkcionuotų, kad būtų pagerinta ir atnaujinta žygio infrastruktūra, priemonės, kuriomis galės naudotis žygeiviai. Atnaujintas žygio gidas ir visa trasa prisidės prie Lietuvos Laisvės kovų istorijos populiarinimo, ugdys patriotizmą, pilietiškumą, stiprins vietovės identitetą. Projekto metu sukurtos priemonės pasitarnaus jaunimo sudominimui, paskatins daugiau keliauti ir pažinti savo kraštą. Projekto metu sumaketuotas žygio gidas, atnaujinti tekstai, iliustracijos, atlikti teksto redagavimo darbai bei spaudos darbai (600 vnt.). Sumaketuotas, pagamintas ir įrengtas naujas stendas A. Ramanausko-Vanago vienoje iš slapstymosi vietų Atnaujinta dviejų stendų informacija. Sumaketuoti ir atnaujinti nauja informacija du senesni stendai. Perkeltos dvi rodyklės Bingelių kaimo miškuose.

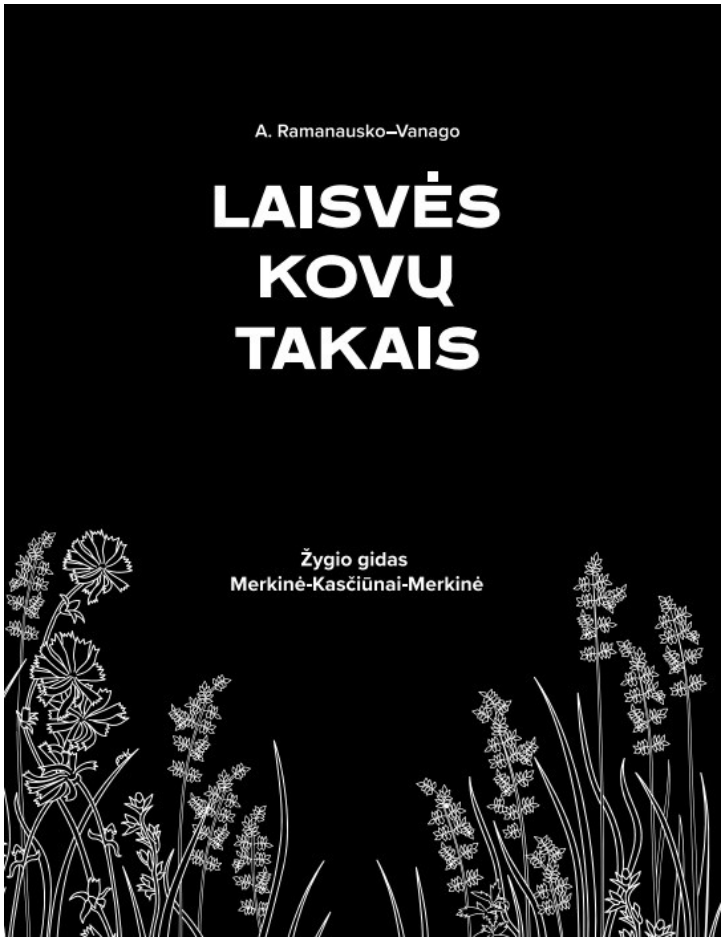

Žygio gido viršelis

- Projektas ***Žmogaus pavasaris ateina tyliai. Laiškai iš kaimo. IV-oji knyga. Aut. Henrikas Gudavičius ir Algimantas Černiauskas.*** 2500 Eur skirta iš LKT. Merkinės krašto muziejaus finansinis indėlis 2290 Eur. Atlikti knygos spaudos darbai. Knygos apimtis 484 psl. Tiražas 400 vnt. Įvyko trys knygos pristatymo renginiai Merkinės krašto muziejuje, Varėnos r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje ir Druskininkų savivaldybės viešojoje bibliotekoje. 2023 m. buvo atlikti parengiamieji knygos leidybos darbai (sudarymas, redagavimas, maketavimas). Finansavimą tam skyrė Varėnos r. savivaldybė – 1 500 Eur.

Tai bus ketvirtoji laiškų iš kaimo dalis, kurioje persipina mūsų krašto gamtos grožio adoracija, žmonių istorijos bei tradicijų kultūros puoselėjimas, ekologinis mąstymas ir filosofinės kasdienybės įžvalgos. 2019 metais autorių duetas už sukauptus lietuvių etninės kultūros šaltinius ir jų sklaidą, tradicinės gamtojautos raišką kūryboje, Dainavos krašto savimonės ugdymą buvo pagerbti Nacionaline Jono Basanavičiaus premija. Premija autoriams skirta ir už ankstesnes dvi knygas („Laiškai iš kaimo“ (2014) bei „Klaidžioja kažkas prie Krūčiaus“ (2018). Nuo 2009-ųjų šie tekstai bei fotografijos publikuojami portale www.bernardinai.lt sulaukia didelio skaitytojų susidomėjimo, o išleistų knygų tiražai – jau išplatinti.

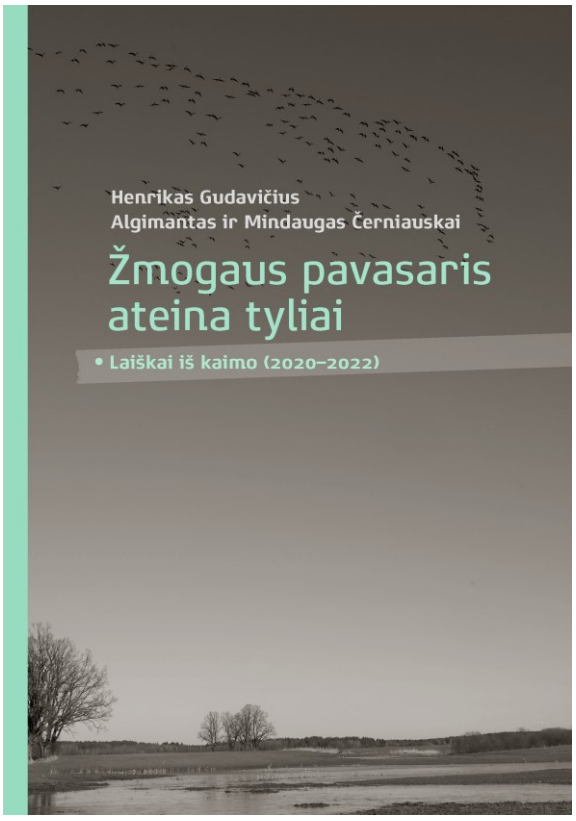

1. MOKSLINĖ TIRIAMOJI VEIKLA

Muziejus, kaip užsakovas dalyvavo archeologinių tyrimų, ieškant Lietuvos partizanų palaikų, vykdyme ir reekshumacijos procese. Varėnos r. savivaldybės skirtas finansavimas – 3200 Eur. VŠį „Kultūros vertybių globos tarnyba“ atidengė kapavietę, esančią Merkinėje, Lietuvos partizanų ir jų rėmėjų memorialiniame komplekse (u.v. k.36312) (Kryžių kalnelyje), iškėlė 6-7 palaikus, siekiant nustatyti palaidotų asmenų tapatybę. Palaikai perduoti Lietuvos gyventojų ir genocido centrui tolesniems tyrimams.

Seinų g. sklypo Nr. 8A ir jo artimiausioje aplinkoje atliko palaikų paiešką archeologiniais tyrimų metodais šurfavimo būdu ir kasiniais NKVD/MGB būstinės kieme- užkastų palaikų nerasta.Geofiziniaistyrimais atliko artimiausios aplinkos patikrą Lietuvos partizanų ir jų rėmėjų memorialiniame komplekse, u.v. k. 36312) ir už jos ribų esančioje teritorijoje, miškelyje į PV nuo kapinių. Identifikuotos 38 vnt. įtartinos vietos. Rekomenduojame ateityje šias vietas patikrinti archeologinių tyrimų metodais. Teritorijoje esančioje apie 15 m į ŠV už Kryžių kalnelio saugomos kultūros vertybių teritorijos ribų, Druskininkų gyventojos liudijimu apytikriai nurodytoje vietoje atidengta perkasa kurioje aptiktas perkasimo kontūras, atlikus tyrimus,- trijose, viena šalia kitos esančiose ir tarpusavyje besijungiančiose duobėse, 60-120 cm gyliuose, atkasti penkių Lietuvos Laisvės kovotojų palaikai (pirmoje duobėje- du, antroje- vienas, trečioje- du). Lietuvos partizanų palaikų paieškas planuojama tęsti ir ateityje.

Be šios veiklos muziejaus direktorius parengė mokslinį recenzuojamą straipsnį: Žygimantas Buržinskas, „Merkinės parapinė bažnyčia: architektūrinės raidos klausimai“, In: *Archaeologia Urbana,* 2 tomas, sud. R. Nabažaitė. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2023 (leidinys pristatytas 2024.02.29).

Be to, Spalio 10 d. dalyvavo tarptautinėje konferencijoje „Miestas ir žmonės: tvaraus, kultūros paveldu grįsto Trakų senamiesčio atgaivinimo link”. Diskusijos „Ar istorija nesuteikia galimybės Trakams būti daugiau negu savivaldybės centras?“ metu, kurios dalyviai buvo prof. dr. Alfredas Bumblauskas ir dr. Žygimantas Buržinskas, buvo aptartas ir Merkinės pavyzdys. Lapkričio 14-15 d. Lietuvos istorijos instituto organizuojamoje „Lietuvos mažųjų miestų ir miestelių istorijos problemos XV-XVIII a.” mokslinėje konferencijoje, lapkričio 14 d. Žygimantas Buržinskas skaitytė pranešimą „Merkinės miesto architektūrinė raida XVI-XVIII a.”. Lapkričio 21 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto organizuojamame moksliniame seminare „Tarpukario Lietuvos miestelėnų kultūros ir paveldo paieškos” Žygimantas Buržinskas skaitė pranešimą „Miesteliai ir saugomos teritorijos: tapatybės (ne)paieškos”.

2. RENGINIAI

2024 m. Muziejaus (arba kartu su partneriais) organizuoti renginiai:

• Sausio 13 d. Laisvės gynėjų dienos minėjimas Merkinėje. Koncertavo Romas Naidzinavičius

• Sausio 27 d. Muziejus dalyvavo ***Adventur 2024*** parodos Varėnos rajono stende. Žygimantas Buržinskas kalbėjo apie Varėnos rajono išskirtinumą ir skirtingumą paskaitoje „Didžiausias Lietuvoje Varėnos rajonas – viena teritorija, skirtingi regionai: Varėna, Valkininkai, Perloja, Merkinė".

• Vasario 16 d. Merkinėje Žygimantas Buržinskas vedė protmūšį „tarpukario Lietuvos 1918–1940 m. tema".

• Vasario 24 d. Muziejus dalyvavo knygų mugėje „Muziejų asocijacijos" stende.

• Kovo 13 d. Merkinės Vinco Krėvės gimnazijoje atidaryta Vinco Krėvės-Mickevičiaus pirmojo spektaklio „Skirgaila" nuotraukų paroda. Mokiniai ir mokytojai dalyvavo susitikime su teatrologe Šarūne Trinkūnaite ir sužinojo spektaklio pastatymo istoriją. Parodos organizatorius Vinco Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus Subartonyse.

• Gegužės 4 d. vyko Vazos namo atgaivinimo projekto pristatymas Merkinės krašto muziejuje.

• Gegužės 18 d. Merkinėje vyko Muziejų nakties renginys Merkinės bažnyčioje. Apie bažnyčią kalbėjo Žygimantas Buržinskas, vargonais grojo Kęstutis Breidokas.

• Birželio 2 d. Žygimantas Buržinskas vedė viešą ekskursiją „Mykolo Kazimiero Paco fundacijų pėdsakais Merkinėje".

• Birželio 9 d. H. Gudavičiaus knygos „Žmogaus pavasaris ateina tyliai. Laiškai iš kaimo 2020-2022" pristatymas Merkinės krašto muziejuje.

• Birželio 14 d. akcija „Tylos valanda Merkinės kryžių kalnelyje", taip pat vyko susitikimas su LGGRTC Genocido ir rezistencijos tyrimo departamento istorikais Ramona Staveckaitė-Notari, Enrika Kripienė bei Andriumi Tumavičiumi, kurie pristatė temą apie mūsų krašto partizanes moteris: „Moterys partizanės: Pietų Lietuvos (Nemuno) partizanų srities atvejis".

• Liepos 7 d. Vinco Krėvės-Mickevičiaus 70-ųjų mirties metinių minėjimo renginys ir organizuotas žygis sujungęs Merkinę su Subartonių kaimu.

• Liepos 13 d. Dzūkijos nacionalinio parko lankytojų centro „Šalcinio" galerijoje Žygimantas Buržinskas skaitė pranešimą "Merkinė XVII amžiuje\tarp klestėjimo ir tragedijos" ir buvo pristatyta Vytauto Didžiojo Karo muziejaus kilnojama paroda, kurioje pristatomi XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, Lenkijos karalystės ir Švedijos karalystės karai.

• Rugpjūčio 2 d. Muziejuje pristatyta Sigito Gedos knyga „Jotvingių mišios“.

• Rugpjūčio 17 d. dalyvavome Senovės dienų festivalyje „Samanos“ Merkinės dvarvietėje. Žygimantas Buržinskas skaitė pranešimą apie Merkinės dvarvietės ir papilio archeologinius kasinėjimus.

• Rugsėjo 14 d. dalyvavome Merkinės kiemelyje Grybų šventės Varėnoje metu.

• Rugsėjo 18 d. vyko Klezmerių ir Balkanų melodijų, jidiš ir hebrajiškų giesmių koncetras. Koncertavo atlikėjai iš Stokholmo „Valeria‘s Klezmer Chariot“. Renginio partneris Merkinės krašto muziejus.

• Rugsėjo 28 d. Merkinės kultūros centre buvo pristatyta paroda „Sunaikintas: unitų architektūrinis paveldas Vilniuje“, kurioje buvo galima susipažinti su Vilniaus unitų šventovių raida ir netektimis carinės Rusijos okupacijos metais. Praėjusiais metais ši paroda buvo eksponuojama Vilniaus rotušėje, parodą organizavo Kultūros paveldo departamentas. Oficialiais parodos partneriais yra Merkinės krašto muziejus bei Vilniaus muziejus, todėl buvo simboliška ją atvežti ir į Merkinę. Po parodos pristatymo keliauta į Kalubiškę (dabar Lankininkų kaimo dalis), kur buvo pristatytas naujai įrengtas informacinis stendas skirtas čia buvusiai Merkinės unitų cerkvei, kuri sunyko XIX a. viduryje. Stendas pastatytas Muziejaus iniciatyva padedant Dzūkijos nacionalinio parkas direkcijai.

• Spalio 12 d. Vyko Danutės Kurkulionienės-Raistinės knygos "Iš dzūkiškų budinkų ir ne cik..." ir tapybos darbų pristatymas Perlojos istorijos muziejuje.

• Spalio 18 d. V. Krėvės-Mickevičiaus memorialiniame muziejuje Subartonyse įvyko V. Krėvės 142-ųjų gimimo metinių minėjimas. Apdovanoti mokiniai už dalyvavimą rašinio konkurse „Piliakalnio legendos”. Mokiniai skaitė savo kūrinius. Vėliau vyko Dainavos krašto Vinco Krėvės- Mickevičiaus literatūrinės premijos įteikimo ceremonija. Premijos laureate šiemet tapo rašytoja Ilona Skujaitė ir jos istorinis romanas „Karo nuotaka”.

• Spalio 28 d. Liongino Baliukevičiaus-Dzūko porteto Merkinėje pristatymas, kuriame dalyvavo Prancūzijos Respublikos ambasadorė Alix Everard, Prancūzų instituto direktorius Pascal Sliwanski, Prancūzų instituto direktoriaus pavaduotojas Loic Salfati ir Ramunė Vriubliauskienė, kultūros projektų koordinatorė. Svečius priimė Varėnors r. savivaldybės meras Algis Kašėta. Kūrinys sukurtas Prancūzijos atstovybės iniciatyva. Autorius C215.

• Spalio 29 d. Valdovų rūmų muziejuje atidaryta Tarptautinė paroda „Pacai. Istorijos sodo lelijos“ , skirta Pacų giminės istorijai ir paveldui. Merkinės krašto muziejus dalyvavo, kaip parodos partneris.

• Lapkričio 14 d. Lietuvos istorijos instituto organizuojamoje „Lietuvos mažųjų miestų ir miestelių istorijos problemos XV-XVIII a.” mokslinėje konferencijoje, lapkričio 14 d. Žygimantas Buržinskas skaitė pranešimą „Merkinės miesto architektūrinė raida XVI-XVIII a.”.

• Lapkričio 16 d., Perlojos istorijos muziejuje VDU dėstytojas Sigitas Lūžys skaitė paskaitą apie Šaulių sąjungos moteris šaules.

• Lapkričio 19 d. H. Gudavičiaus knygos „Žmogaus pavasaris ateina tyliai. Laiškai iš kaimo 2020-2022“ pristatymas. Varėnos viešoji biblioteka.

• Gruodžio 5 d. Žygimantas Buržinskas dalyvavo renginyje „Paveldo apsaugos kultūra Alytaus apskrityje: atspindžiai ir ateities vizijos“. Renginio metu buvo perskaitytas pranešimas „Kultūrinio turizmo vystymas ir tapatybės paieškos Merkinėje“.

• Gruodžio 10 d. Vinco Krėvės-Mickevičiaus memorialiniame muziejuje Subartonyse vyko adventinis vakaras kartu su Merkinės etnokultūros ansambliu „Kukumbalis”.

• Gruodžio 15 d. vyko Merkinės miesto interaktyvaus maketo pristatymo renginys.

• Gruodžio 29 d. Vinco Krėvės-Mickevičiaus memorialiniame muziejuje Subartonyse Eglė Kašėtienė pristatė dzūkų advento-Kalėdų dainų albumą.

6. RYŠIAI SU VISUOMENE IR TARPINSTITUCINIS BENDRADARBIAVIMAS

2023 m. Merkinės krašto muziejus aktyviai bendradarbiavo su įvairiomis įstaigomis, organizacijomis, fiziniais ir juridiniais asmenimis. Aktyviai veikė socialiniuose tinkluose, skleisdamas informaciją apie Muziejaus veiklą, renginius, projektus, atradimus. Muziejus vykdė įvairias Merkinės krašto, Varėnos rajono populiarinimo veiklas:

6.1. **Socialiniai tinklai ir interneto svetainė**. Buvo nuolat atnaujinama Muziejaus interneto svetainės, taip pat bendrauta su vietos, regionine ir nacionaline žiniasklaida. Muziejaus sekėjų socialiniame tinkle *Facebook* skaičius per metus padidėjo nuo 4100 iki 4 600 asmenų. Perlojos istorijos muziejaus veiklą seka 1000 (2023 m. – 972, 2022 m. – 896), o V. Krėvės-Mickevičiaus memorialinio muziejaus – 1 200 asmenų (2023 m. – 1100, 2022 m. - 914). *Facebook* platformoje paskelbta apie 300 pranešimų, iš jų – 50 Perlojos istorijos muziejaus ir per 50 V. Krėvės-Mickevičiaus memorialinio muziejaus kanale.

6.2. Viešos **paskaitos ir ekskursijos**: 11-oje tarptautinėje turizmo ir aktyvaus laisvalaikio parodoje „Adventur“, sausio 27 d. skaityta paskaita: „Didžiausias Lietuvoje: Varėnos rajonas - viena teritorija, skirtingi rajonai: Varėna, Valkininkai, Perloja, Merkinė.“ (pranešimą skaitė Žygimantas Buržinskas); „Lietuvos dvarų vasaros mokykloje 2024“ Lietuvos didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmuose Žygimantas Buržinskas skaitė pranešimą apie Merkinės seniūniją ir

Alytaus karališkąją ekonomiją; birželio 2 d. Žygimantas Buržinskas vedė viešą ekskursiją „Mykolo Kazimiero Paco fundacijų pėdsakais Merkinėje“.

6.3. **Radijo laidos ir televizija**. Startavo radijo laida „MC Merkinė“ (nuo 2024 m. gegužės 9 d., kas mėnesį, FM 99) plėtojanti ir populiarinanti Merkinės kultūrinį ir istorinį lauką (ved. Žygimantas Buržinskas ir Algimantas Rokas Černiauskas); Apie muziejų kalbėta įvairiose televizijos ir radijo laidose ne tik kalbant apie Vazos namą: „Daiktų istorijos: Lietuvos rusifikavimas per cerkves: kaip tikėjimą išnaudojo imperialistiniams tikslams?“ (LRT, rugsėjo 16 d.); „Merkinėje – freska ant tilto, skirta partizanui Baliukevičiui-Dzūkui atminti“ (LRT, lapkričio 11 d.); „Merkinės siekis – tapti patraukliausiu regione istoriniu centru“ (LRT, lapkričio 22 d.); Laida „Neišspręsti istorijos ginčai” su Norbertu Černiausku ir Alfredu Bumblausku (LRT, spalio 30 d.); „Tikėjimas ir gyvenimas: sakraliniai objektai rusifikacijos akivaizdoje: kaip tai paveikė Lietuvos kultūrą“ (LRT, gruodžio 15 d.). Atskirai paminėtinas sausio mėnesį įvykęs antrasis A. Ramanausko-Vanago paminklo išniekinimo atvejis, apie kurį reportažus kūrė įvairi šalies žiniasklaida. Muziejaus vardas buvo minimas įvairiose komunikacijos priemonėse, kuomet buvo paskelbta informacija apie nusikaltimo vykdytojų sulaikymą.

6.4. **Spauda**. Parengti projektų rezultatus viešinantys straipsniai vietos spaudoje (Mindaugas Černiauskas, „Aktualijos iš Merkinės Laisvės kovų istorijos tema“, 2024-10-24, Alytaus naujienos, Merkio kraštas). Rašyta ir apie Perlojos istoriją (Marija Lūžytė, "Lietuvybės nešėjas - Perlojoje klebonavęs Ignas Šopara", išspausdintas gegužės 3 d., Merkio krašte; Marija Lūžytė, "Šaulių sąjungos moterys šaulės Perlojoje", išspausdintas lapkričio 26 d. Merkio krašte).

6.4. **Tarptautinės parodos**. Muziejuje saugomas 1670 m. nulietas Merkinės rotušės varpas laikinai perduotas tarptautinei parodai „Pacai: istorijos sodo lelijos“ Lietuvos valdovų rūmuose. Muziejaus direktorius nurodytas, kaip parodos konsultantas, o pats muziejus, kaip partneris. Iš Merkinės taip pat buvo eksponuojama bažnyčioje saugoma barokinė monstrancija.

6.5. **Kita veikla**. Parengti ir atnaujinti lankstinukai apie Merkinės muziejų, parengtos skrajutės apie vykdomas muziejaus ekskursijas Merkinėje, jos padalintos Alytaus, Varėnos, Druskininkų turizmo centrams, įstaigos informuotos apie muziejaus veiklą; Muziejus įtrauktas į tarptautinį „The Belt of Vytautas“ projektą, kuriame Merkinė ir pats muziejus minimas, kaip Vytauto Didžiojo istorijos palikimo puoselėtojas. Merkinės krašto muziejaus iniciatyva įrengtas naktinis apšvietimas prie buvusios Merkinės žydų mokyklos ir buvusio Klois sinagogos pastato (dabartinės Merkinės Vinco Krėvės–Mickevičiaus gimnazijos teritorija). Be to, įrengėme Merkinės bažnyčios varpinės varpo apšvietimą. Be to, Muziejus susisiekė su Varšuvos karališkąja pilimi ir su jų sutikimu buvo pagaminta Vilniaus vaivados, Lietuvos Didžiojo etmono, Merkinės seniūno Mykolo Kazimiero Paco biusto kopija.

Originalas yra saugomas pilies riterių salėje (skulptorius Andre Le Brun). Pagaminta kopija tapo Merkines krašto muziejaus ekspozicijos dalimi.

Muziejus aktyviai bendradarbiavo su Merkinės kultūros centru, Merkinės seniūnija, Varėnos r. savivaldybės administracijos Kultūros ir sporto skyriumi, Merkinės V. Krėvės-Mickevičiaus gimnazija, Lietuvos kariuomene.

Mykolo Kazimiero Paco biustas Merkinės krašto muziejuje (Varšuvos karališkos pilies eksponato kopija parengta 2024 m.)

7. MATERIALINĖS BAZĖS GERINIMAS IR ŪKINĖS VEIKLOS VYKDYMAS

Merkinės krašto muziejus valdo 5 pastatus, tarp kurių ir 2023 m. Muziejui panaudos teise perduotas vad. Vazos namas Merkinėje. Šis pastatas, kaip ir Dainavos apygardos partizanų memorialinis muziejus, yra uždaryti dėl prastos būklės. Kaip ir minėta, 2024 m. buvo dėtos didelės pastangos Vazos namo tvarkybos darbų finansavimui gauti. Vazos namo. Gavus finansavimą 2024 m. gruodžio 31 d. startavo projektas ***Istorinio Vazos namo atkūrimas ir kultūros turinio prieinamumo didinimas,*** kuris truks ateinančius tris metus.

2023 m. vykdyta pastatų bei aplinkos priežiūra. Muziejaus darbuotojai prižiūrėjo ir Memorialą Dainavos apygardos partizanams atminti. Vykdyta A. Ramanausko-Vanago ir Vladislovo Vazos skverelių priežiūra, Subartonyse prižiūrėtas V. Krėvės kapas, Perlojoje – žymių perlojiškių kapai.

8. PROBLEMOS, POREIKIAI IR PERSPEKTYVOS

Didžiausias dėmesys bus teikiamas Vazos namo atnaujinimo projektui, kuriame esminiai siekiai yra ne tik sutvarkyti pastatą, bet ir pastato įveiklinimas bei muziejinės veiklos plėtra. Bus rengiamas naujos ekspozicijos turinys, kuris turėtų būti derinamas su jau sukaupta ekspozicine Muziejaus medžiaga. Plėtojamas muziejaus pasakojimas pareikalaus ne tik mokslinių žinių, bet ir inovatyvių sprendimų universalaus dizaino įrengime. Pastato sutvarkymas ir Muziejaus perkėlimas į naujas patalpas ateityje leistų išspręsti eilę problemų su kuriomis Muziejus susiduria šiandieną. Būtų sudarytos geresnės sąlygos Muziejaus lankymui, ekspozicijų išplėtojimui, renginiams, edukacijoms. Būtų pagerintos darbo sąlygos Muziejaus darbuotojams (Merkinės krašto muziejaus darbuotojai neturi savo darbo kabinetų). Neturėdamas tinkamų patalpų, Muziejus turi ribotas galimybes įveikti sezoniškumą kalbant apie Muziejaus lankytojų srautus. Turima omenyje ne tik aktyvi edukacinė veikla, kuri įmanoma tik turint tam pritaikytas patalpas ir įrangą bei edukatorių, bet ir keičiamų ekspozicijų salė, kurios šiai dienai Muziejus neturi. Muziejaus perkėlimas į istorinį pastatą minėtas problemas išspręstų, leistų Muziejaus veiklą pakelti į dar aukštesnį lygį.

Sutvarkius Dainavos apygardos partizanų memorialinį muziejų, į antrą aukštą būtų perkelti (iš dalies) Muziejaus fondai, kurie šiandieną glaudžiasi Merkinės kultūros centro patalpose. Daugėjant eksponatų skaičiui ateityje vis labiau ryškės atskirų Muziejaus fondų patalpų klausimas, kurių gali nepakakti net ir atnaujintose Dainavos apygardos muziejaus patalpose. Jose tikėtina būtų laikoma, tik su Laisvės kovomis susijusi medžiaga.

Plėtojant muziejaus veiklas būtina plėsti ir Muziejaus darbuotojų skaičių. Šiuo metu Merkinėje įskaitant ir patį direktorių dirba tik keturi žmonės, be direktoriaus du žmonės tiesiogiai užsiima muziejine veikla. Patys muziejininkai atlieka įvairias veiklas, kurios ne visada yra tiesiogiai susijusios su muziejine veikla. Net ir šiandien lyginant kitų savivaldybių muziejų darbuotojų skaičius, Merkinės kraštotyros muziejus gerokai nusileidžia kitų savivaldybių muziejams pagal darbuotojų skaičių ir tai itin riboja platesnes Muziejaus galimybes. Atsiradus Vazos namui, Dainavos apygardos muziejui, muziejininkystės, ūkinės veiklos tik didės.

9. VADOVO INDĖLIS TOBULINANT ĮSTAIGOS ADMINISTRAVIMĄ

2023 metai buvo išskirtiniai Muziejaus veikloje, nes direktoriaus darbą birželio mėn. baigė Mindaugas Černiauskas, laikinai einančio Muziejaus direktoriaus pareigas iki konkurso perėmė Žygimantas Buržinskas. Nuo 2024 m. gegužės, po organizuoto konkurso Žygimantas Buržinskas pradėjo eiti direktoriaus pareigas.

Merkinės krašto muziejaus direktorius vadovauja Muziejaus veiklai, užtikrina tinkamą darbo organizavimą, patikėto turto ir finansų administravimą, kad būtų įgyvendinami biudžetinės įstaigos tikslai ir nustatytos funkcijos.

Kaip ir kasmet, Muziejaus direktorius pagal jam priskirtas pareigas rengė įstaigos metinį veiklos planą, biudžetą, ataskaitas steigėjui, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, statistikos departamentui. Rengė arba dalyvavo paraiškų rengime projektinei veiklai, užtikrino sklandų projektų administravimą ir ataskaitų rengimą.

Per 2024 m. parengti 44 raštai Varėnos rajono savivaldybės ir kitoms įstaigoms, 22 įsakymų veiklos organizavimo ir 24 įsakymas personalo klausimais. Visus metus rengti darbo laiko apskaitos žiniaraščiai, kurie buvo teikiami Biudžetinių įstaigų ir seniūnijų buhalterinės apskaitos skyriui. Teiktos *Sodros* ataskaitos per centralizuotą *Sodros* sistemą.

Siekiant rezultatų efektyvumo, užtikrintas racionalus ir taupus lėšų naudojimas. Muziejaus projektams vadovo pastangomis papildomai pritraukti apie 32 tūkst. eurų. Nekalbant apie tai, kad tiesiogiai buvo dedamos pastangos rengiant paraišką Vazos namo projektui (gautas ES finansavimas 708 333,00 Eur) bei užtikrinant Varėnos r. savivaldybės finansavimą (1 264 411,28 Eur).

Svarbus Muziejaus vadovo indėlis siekiant, kad darbuotojai tinkamai atliktų savo pareigas. 2023 m. nustatytos veiklos užduotys (4 vnt.), atliktas 2023 m. užduočių darbuotojams įgyvendinimo įvertinimas, vertinimo rezultatai aptarti su kolegomis, organizuoti bendri pasitarimai Muziejui svarbiais klausimais.

Muziejaus direktorius kartu su kolegomis vedė dešimtis ekskursijų, bendravo su pavieniais interesantais, žiniasklaida, vedė ir organizavo Muziejaus renginius, rengė skelbimus, prižiūrėjo ir tobulino Muziejaus aplinką, aktyviai atstovavo Muziejų įvairiuose susitikimuose ir darbo grupėse.

Direktorius Žygimantas Buržinskas